

TUOMOISTEN RANTA-ASEMAKAAVAN MUUTOS 2: LUONTOSELVITYS

FM (biologi) Turkka Korvenpää

22.10.2023

Sisällys:

1. JOHDANTO.....	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS	4
4. PESIMÄLINNUSTO.....	11
4.1 Menetelmät	11
4.2 Tulokset ja niiden tulkinta	12
5. LEPAKOT	13
5.1 Menetelmät	13
5.2 Tulokset ja niiden tulkinta	13
6. MUU LAJISTO.....	14
7. SUOSITUSTEN YHTEENVETO.....	15
8. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	15

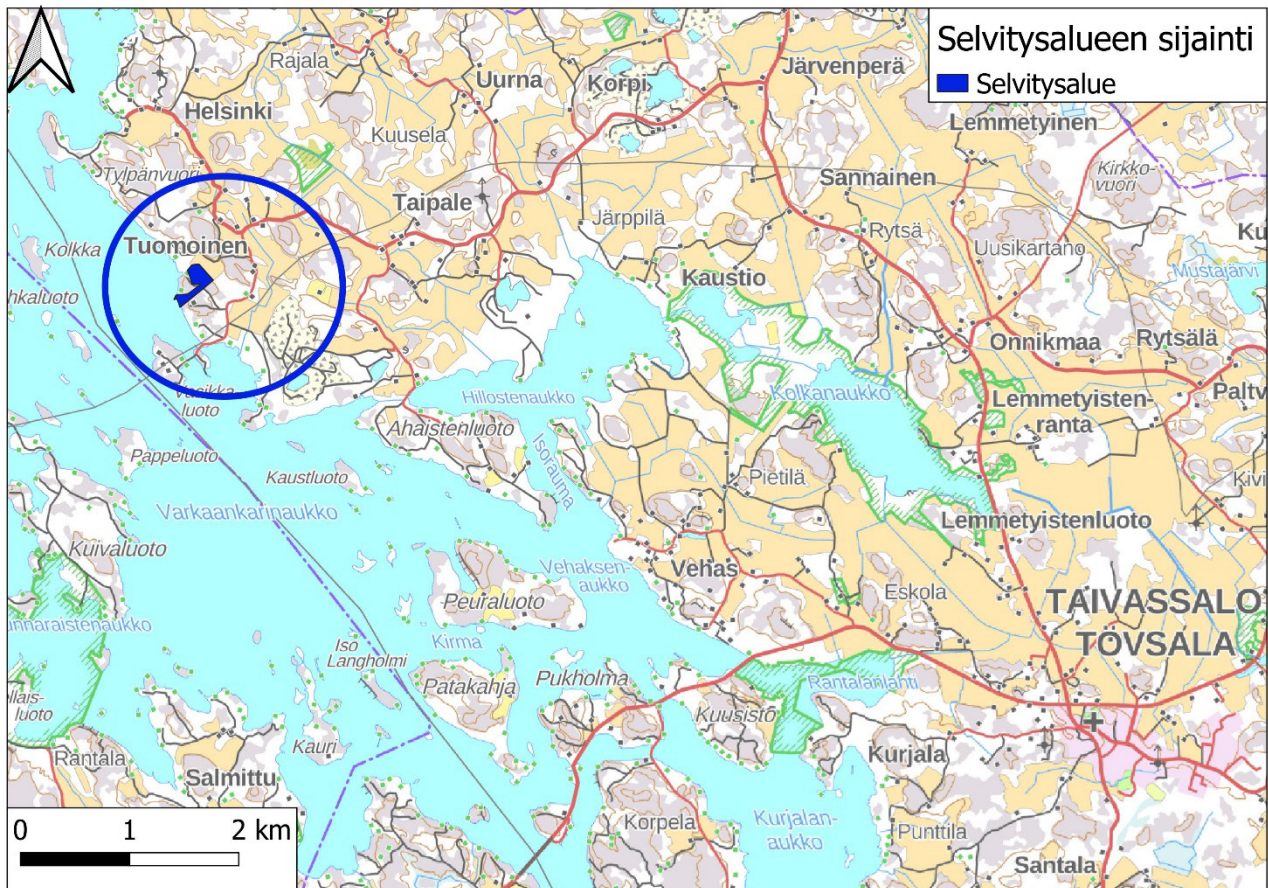
Kannen kuva: Karua kalliota luontotyyppikuviolla 5.

Pohjakartta ja ilmakuva: © Maanmittauslaitos 10/2023

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenkaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602
www.envibio.net

1. JOHDANTO

Nosto Consulting Oy tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoselvityksen Taivassalossa sijaitsevaa Tuomoisten ranta-asemakaavan muutosta varten (kartta 1).

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti (ympyröity sinisellä).

Luontoselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työhön sisältyi pesimälinnustokartoitus, lepakkoselvitys, liito-oravakartoitus, muiden EU:n luontodirektiivin II- ja IV-liitteiden lajien ja uhanalaisten lajien esiintymien selvitys sekä luontotyyppikartoitus. Luontotyyppikartoituksessa kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain suojelemat luontotyypit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, Metso-kriteerit täyttävät kohteet, uhanalaiset luontotyypit, luontodirektiivin luontotyypit sekä muut luontoarvoiltaan merkittävät luontotyypit. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioidiin.

Luontoselvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää. Suomen Lajitietokeskukselle tehtiin aineistopyyntö alueelta ja sen lähiympäristöstä aiemmin tunnetuista lajiesiintymistä. Saadussa aineistossa ei ollut yhtään havaintoa. Maastotyöt tehtiin touko-syyskuussa 2023.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Taivassalon Tuomoisissa (kartta 1). Se käsittää karuja niukkapuustoisia kallioita ja kalliometsiä sekä niiden reunoilla myös vähän kangasmetsää. Alueen korkeimmalla kohdalla sijaitsee asuinrakennus, jonne vie kapea tie. Merenrannalla on kesämökki ja selvitysalueen vieressä sijaitsee muitakin mökkejä. Selvitysalueeseen sisältyvällä lyhyellä merenrantajaksolla kasvaa kapea leppävyö, jonka edustalla on vähän ruovikkoa. Osa rannasta on kesämökin pihapiiriä.

3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS

Alueen luontotyyppikartoitus perustuu 30.5.2023, 12.6.2023, 13.6.2023 ja 2.9.2023 suoritettuihin maastokäynteihin. Rakennusten pihat rajattiin luontotyyppikartoituksen ulkopuolelle. Yhtään luonnonsuojelulain luontotyyppiä, vesilain suojaamaa pienvettä, metsälain erityisen tärkeää elinympäristöä, Metso-kriteerit täyttävää kohdetta tai muuten luontoarvoiltaan erityisen merkittävää luontotyyppikohdetta ei löytynyt. Alueella on kuitenkin harvapuustoisia, melko luonnontilaisia kalliometsiä ja hyvin niukkapuustoisia karuja kallioita, joille rakentamisessa olisi hyvä noudattaa varovaisuutta ja huomioida maisemalliset näkökohdat. Koko selvitysalue jaettiin 9 luontotyyppikuvioon, jotka esitellään alla. Kuviot on numeroitu karttoihin 2-3.

KUVIO 1 – KUIVA KANGASMETSÄ

Melko vanhaa männikköä kasvava kuiva kangas, jossa on myös muutama koivu ja kuusi. Lahopuuta ei ole. Kuviolla kasvaa runsaasti puolukkaa ja variksenmarjaa, joiden lisäksi kasvistoon kuuluvat mm. kanerva, mustikka ja metsätähti.

KUVIO 2 – KALLIOMETSÄ

Harvaa, pienikokoista, melko vanhaa mäntypuustoa kasvava kalliometsä (kuva 1), jossa on vain niukasti lahopuuta. Tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat mm. variksenmarja, puolukka, kanerva, mustikka, metsälauha ja ahosuolaheinä. Poronjäkäläiset kalliot kattavat laajoja alueita. Kalliometsä on Etelä-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi. Lahopuun niukkuus laskee muuten melko luonnontilaisen kuvion edustavuutta.

Kuva 1. Kalliometsää luontotyyppikuviolla 2.

KUVIO 3 – TUORE KANGASMETSÄ

Melko tiheää, varttunutta mänty-kuusimetsää kasvava tuore kangas (kuva 2), jossa on vähän koivua ja muutama nuori haapa. Metsää ei ole käsitelty vähään aikaan, ja kuviolla on melko paljon lahopuuta (mm. pystyyn kuollut kuusi, mäntymaapuita ja useita pystyyn kuolleita mäntyjä). Kuviolla tavataan runsaiden mustikan ja puolukan ohella mm. sananjalkaa ja matalilla kallioseinämillä kallioimarretta.

Kuva 2. Kangasmetsää luontotyyppikuviolla 3.

KUVIO 4 – AVOKALLIO

Käytännössä puuton, karu, poronjäkäläinen kallio, jolla kasvaa mm. ahosuolaheinää ja metsälauhaa. Karu poronjäkälä-sammalkallio on Etelä-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi. Se edustaa myös luontodirektiivin luontotyyppiä kasvipeitteiset silikaattikalliot.

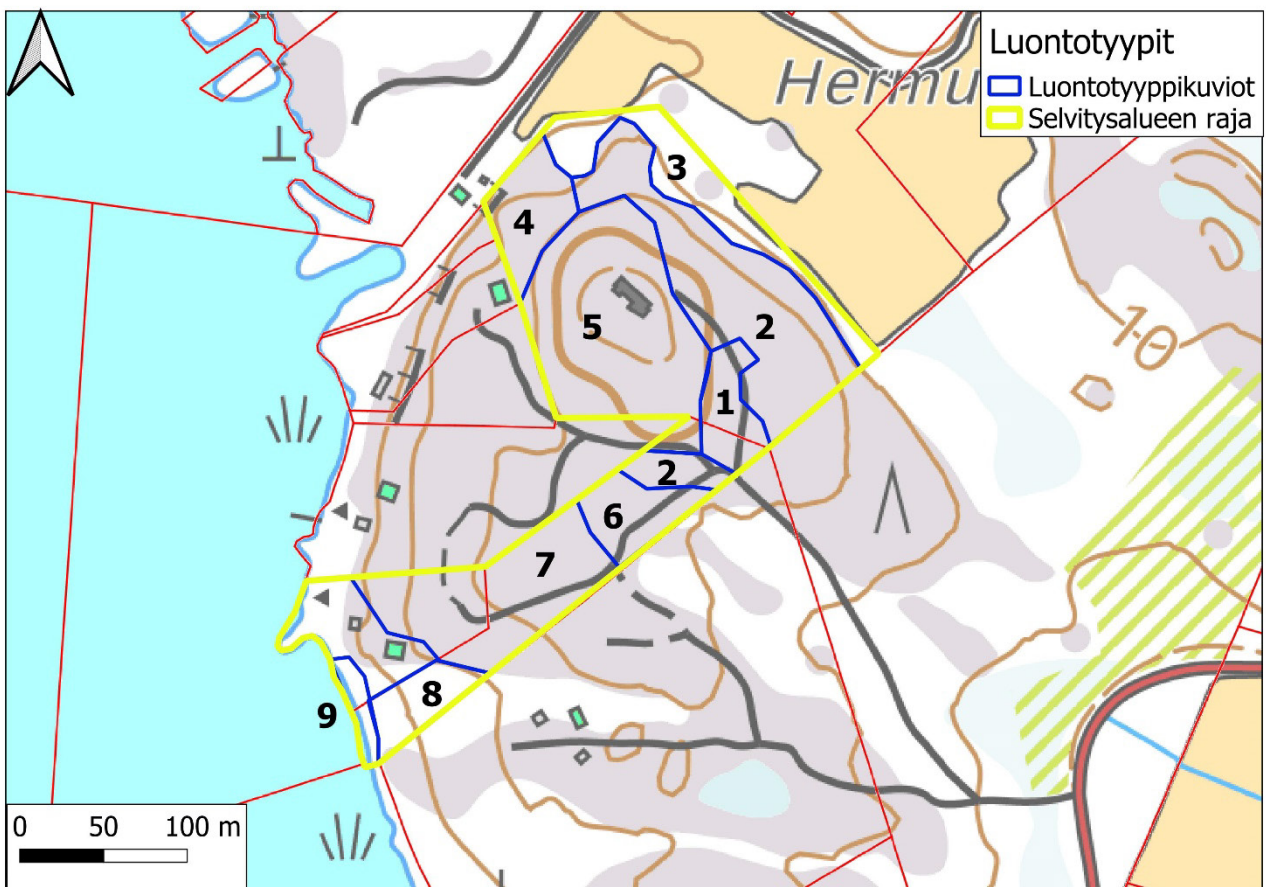
KUVIO 5 – AVOKALLIO

Laaja, avoin kallioalue, jossa kasvaa siellä täällä pienikokoisia, vanhoja mäntyjä (kannen kuva, kuva 3). Hyvin vähäpuustoisille kallioille tyypillisesti lahoppuuta ei juuri ole. Mäen laella sijaitsee asuinrakennus ja kallio on paikoin hieman kulunut, mutta muuten kallioalue on luonnontilaisen kaltainen. Niukkalajiseen putkilokasvistoon kuuluvat mm. ahosuolaheinä, metsälauha ja kanerva sekä kosteiden kallionkolojen harmaasara. Pienessä kalliolammikossa tavataan luhtavillaa. Itiökasvistoon kuuluvat esim. lounaissaariston karuille laakeille kallioille tyypilliset kuhmujäkälä ja kalliotierasammal. Karu poronjäkälä-sammalkallio on Etelä-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi. Kalliolle on rakennettu asuinrakennus, ja kallio on paikoin hieman kulunut, minkä vuoksi kallio ei aivan täytä metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmää. Myös lahoppuun niukkuus heikentää

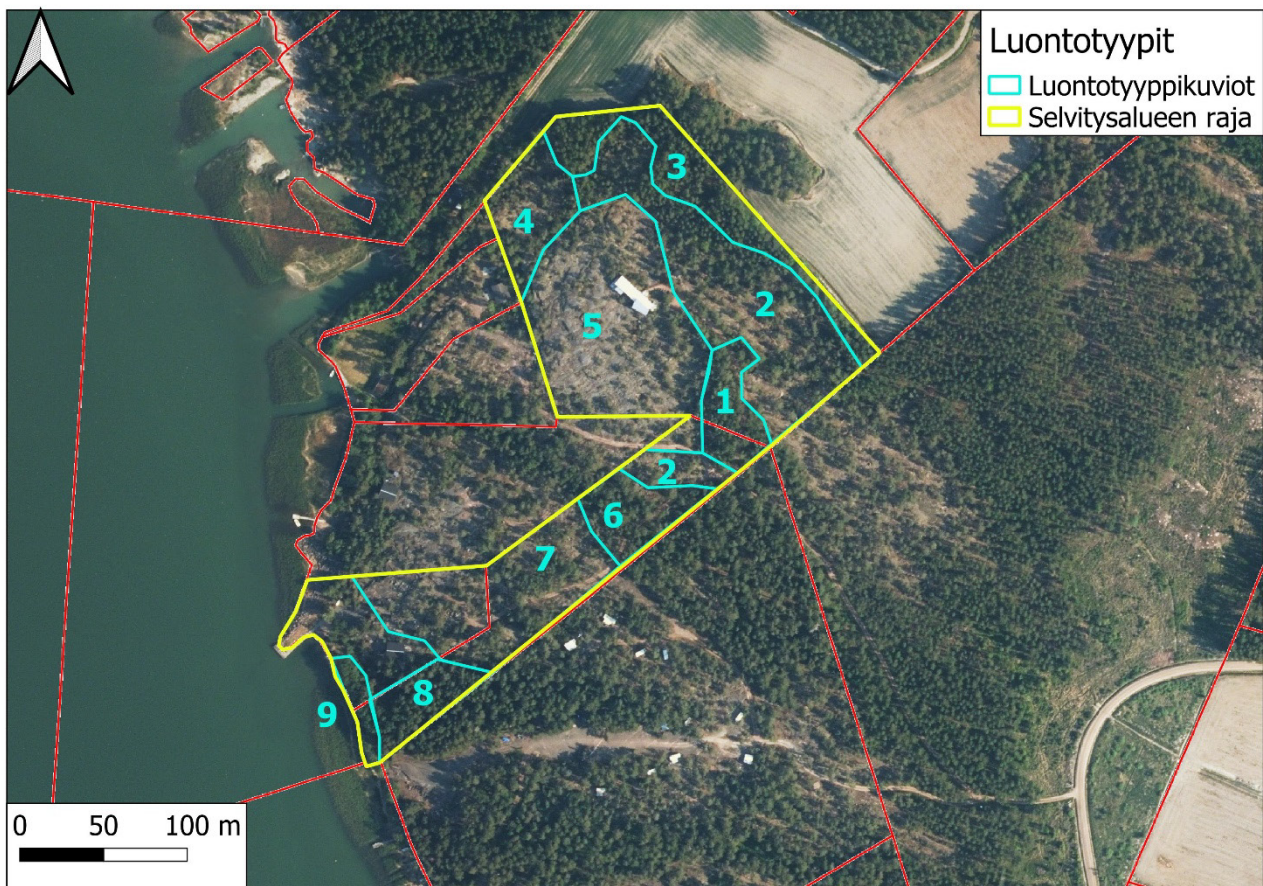
edustavuutta, vaikka lahoppua on näin avoimilla kallioilla luonnostaankin vähän. Kuvio on luontodirektiivin luontotyyppiä kasvipeatteiset silikaattikalliot.

Kuva 3. Avokalliota luontotyyppikuvioilla 5.

Kartta 2. Luontotyyppikuviot maastokartalla.

Kartta 3. Luontotyyppikuviot ortoilmakuvalla.

KUVIO 6 – KUIVAHKO KANGASMETSÄ

Melko vanhaa männikköä kasvava kuivahko kangasmetsä (kuva 4), jonka puusto on ikäänsä nähden pienikokoista. Kuviolla seisoo yksi kelo, ja länsireunalla sijaitsee pieni soistunut painanne. Kasvistoon kuuluvat mm. mustikka, puolukka, sananjalka, kanerva, variksenmarja, metsälauha ja sianpuolukka.

KUVIO 7 – KALLIOMETSÄ

Harvaa, vanhaa, mutta pienikokoista männikköä kasvava jäkäläinen kalliometsä (kuva 5). Lahopuuta ei juuri ole. Lajistoon kuuluvat esim. variksenmarja, puolukka, kanerva, isohirvenjäkälä, kalliotierasammal, kangasraikasammal sekä pienissä soistumissa kasvavat jokapaikansara, juolukka ja luhtavilla. Kalliometsä on Etelä-Suomessa silmälläpidettävä luontotyyppi.

Kuva 4. Männikköä luontotyyppikuviolla 6.

Kuva 5. Karua kalliometsää luontotyyppikuviolla 7.

KUVIO 8 – TUORE KANGASMETSÄ

Melko vanhaa mäntyvaltaista metsää kasvava tuore kangas, jossa on myös vähän kuusta ja koivua. Kuvion läpi kulkee tieura kohti merenrantaa. Kasvistoon kuuluvat mm. mustikka, puolukka, variksenmarja, metsälauha, kevätpiippo ja kangasmaitikka.

KUVIO 9 – MERENRANNAN LEPPÄVYÖ

Kapea tervaleppävyöhyke merenrannalla (kuva 6). Kasvistoon kuuluvat mm. kyläkellukka, keltakannusruoho, lehtonurmikka, ruokohelpi, pietaryrtti, ranta-alpi ja nurmilauha. Leppävyön edustalla sijaitsee kapea ruovikko. Merenrannan leppävyö on säilyvä (ei-uhanalainen) luontotyyppi.

Kuva 6. Kapea tervaleppävyö merenrannalla.

4. PESIMÄLINNUSTO

4.1 Menetelmät

Pesimälinnustoa selvitettiin kolmella kartoituslaskentakerralla touko-kesäkuussa (taulukko 1). Sää oli kaikkina kartoitusaamuina linnustokartoitukselle suotuisa. Lisäksi linnustoa havainnoitiin muun maastotyön ohessa.

Kartoituslaskennassa selvitysalue käveltiin niin tiheästi läpi, että ainakin kaikki laulavat lintuyksilöt voitiin kohtuudellisella varmuudella havaita. Piholla ei kuitenkaan liikuttu. Apuvälineinä käytettiin kiikaria, GPS-laitetta sekä etukäteen tulostettuja suurimittakaavaisia karttoja. Kaikki havaitut lintuyksilöt merkittiin tulostetuille paperikartoille ja samalla merkittiin muistiin tieto lajista, sukupuolesta (jos mahdollista määrittää kiikarilla), yksilömäärästä ja käyttäytymisestä (laulava koiras, poikasille ruokaa kuljettava emo, varoiteleva lintu, pari ym.). Selvästi yli lentävät linnut jätettiin huomioimatta, mutta alle 50 metrin päässä selvitysalueen rajan ulkopuolella paikallisina havaitut yksilöt merkittiin muistiin, sillä niiden reviiri sijoittuu suurella todennäköisyydellä osittain selvitysalueelle.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
30.5.2023	9.10-9.40	Lämpötila +12 °C, heikkoa-kohtalaista tuulta, selkeää
12.6.2023	7.25-7.50	Lämpötila +15 °C, lähes tyynä, selkeää
13.6.2023	7.18-7.44	Lämpötila +15 °C, heikkoa tuulta, selkeää

Taulukko 1. Lintulaskentapäivät, laskenta-ajat ja vallinnut säätila.

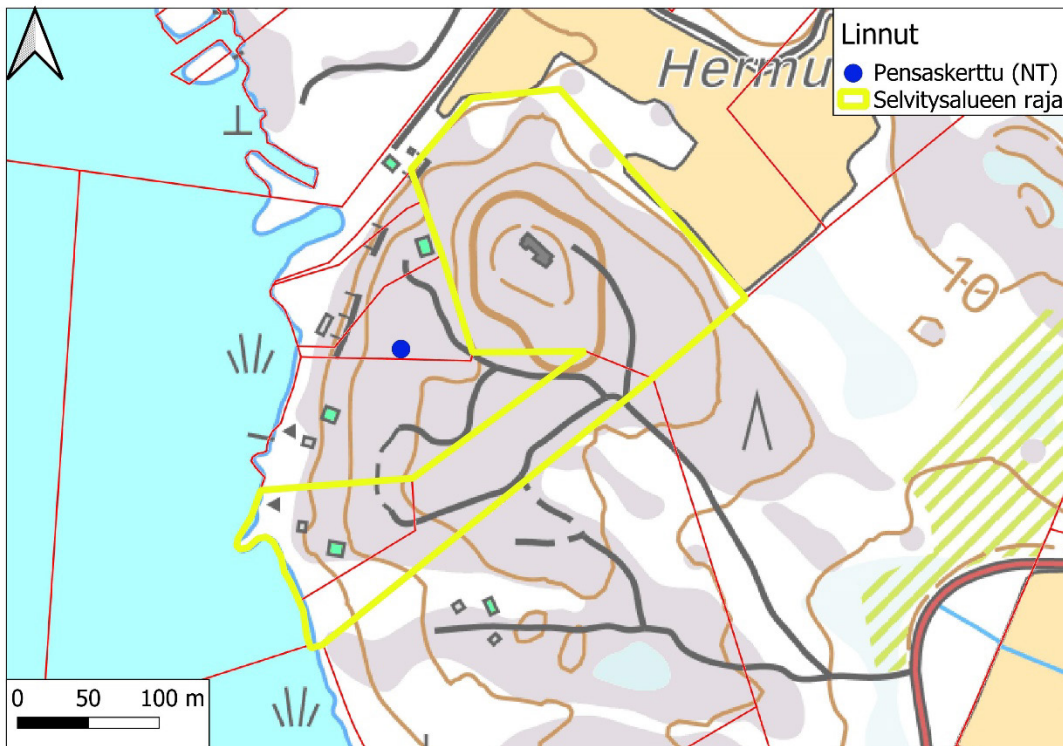
Tehdyt lintuhavainnot vietiin paperikartoilta paikkatieto-ohjelmistoon erotellen eri laskentakertojen havainnot toisistaan. Reviiriksi tulkittiin kaikki havainnot laulavista koiraista, pesistä, ruokaa kuljettavista emoista, varoitelevista linnuista sekä muista paikallisina sopivassa pesimäympäristössä havaituista linnuista. Jo yhdellä laskentakerralla saatu havainto tulkittiin reviiriksi. Lähellä toisistaan tehtyjen eri laskentakertojen havaintojen tulkittiin tarkoittavan samaa reviiriä. Samaksi reviiriksi tulkittujen havaintojen välinen maksimietäisyys vaihteli hieman lajeittain, mutta nyrkkisääntönä voidaan pitää noin paria sataa metriä, jota kauempana toisistaan eri laskentapäivinä tehdyt havainnot tulkittiin eri reviireiksi. Käytännössä tulkinta oli pääosin yksiselitteistä.

4.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Selvitysalueella ja sen välittömässä lähiympäristössä tulkittiin pesivän kaikkiaan 24 lintuparia (taulukko 2). Pesimälajeja oli yhteensä 13.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Parimäärä	Status
<i>Anthus trivialis</i>	metsäkirvinen	3	LC
<i>Columba palumbus</i>	sepelkyyhky	1	LC
<i>Curruca communis</i>	pensaskerttu	1	NT
<i>Cyanistes caeruleus</i>	sinitiainen	1	LC
<i>Erithacus rubecula</i>	punarinta	1	LC
<i>Ficedula hypoleuca</i>	kirjosieppo	2	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	peippo	7	LC
<i>Muscicapa striata</i>	harmaasieppo	1	LC
<i>Parus major</i>	talitiainen	2	LC
<i>Phylloscopus trochilus</i>	pajulintu	2	LC
<i>Sylvia atricapilla</i>	mustapääkerttu	1	LC
<i>Turdus merula</i>	mustarastas	1	LC
<i>Turdus viscivorus</i>	kulorastas	1	LC

Taulukko 2. Selvitysalueen pesimälinnusto.

Kartta 4. Pensaskertun reviiri. (NT=silmälläpidettävä).

Pesimälinnuston tiheys on karuille kallioisille metsille tyypillisesti alhainen. Lajisto koostuu yleisistä metsälinnuista. Selvitysalueen lähistöllä oli myös yksi silmälläpidettävän pensaskertun reviiri (kartta 4).

Pesimälinnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen esittää.

5. LEPAKOT

Kaikki Suomessa esiintyvät lepakkolajit sisältyvät EU:n luontodirektiivin IV-liitteeseen, joten niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen on kielletty.

5.1 Menetelmät

Lepakkoja havainnoitiin detektorilla (Echo Meter Touch 2 Pro) kolmena yönä (taulukko 3) kulkemalla karttaan 5 merkitty reitti. Havainnointi aloitettiin aikaisintaan noin puoli tuntia auringonlaskun jälkeen. Sääolosuhteet olivat kaikkina öinä hyvät. Kaikkien havaittujen lepakkojen laji ja GPS-laitteella mitattu havaintopaikka merkittiin muistiin. Lisäksi kirjattiin tieto siitä, oliko kyseessä ohilentävä vai paikalla saalistava yksilö.

Lepakoille sopivia päiväpiiloja sekä talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja (mm. linnunpönttöjä, kolopuita ja maakellareita) etsittiin muun maastotyön yhteydessä.

Päivä	Laskenta-aika	Sää
11.7.2023	1.17-1.41	Lämpötila +11°C, tyyntä, lähes selkeää
25.7.2023	0.27-0.52	Lämpötila +11°C, tyyntä, selkeää
24.8.2023	21.30-22.01	Lämpötila +15°C, tyyntä, puolipilvistä

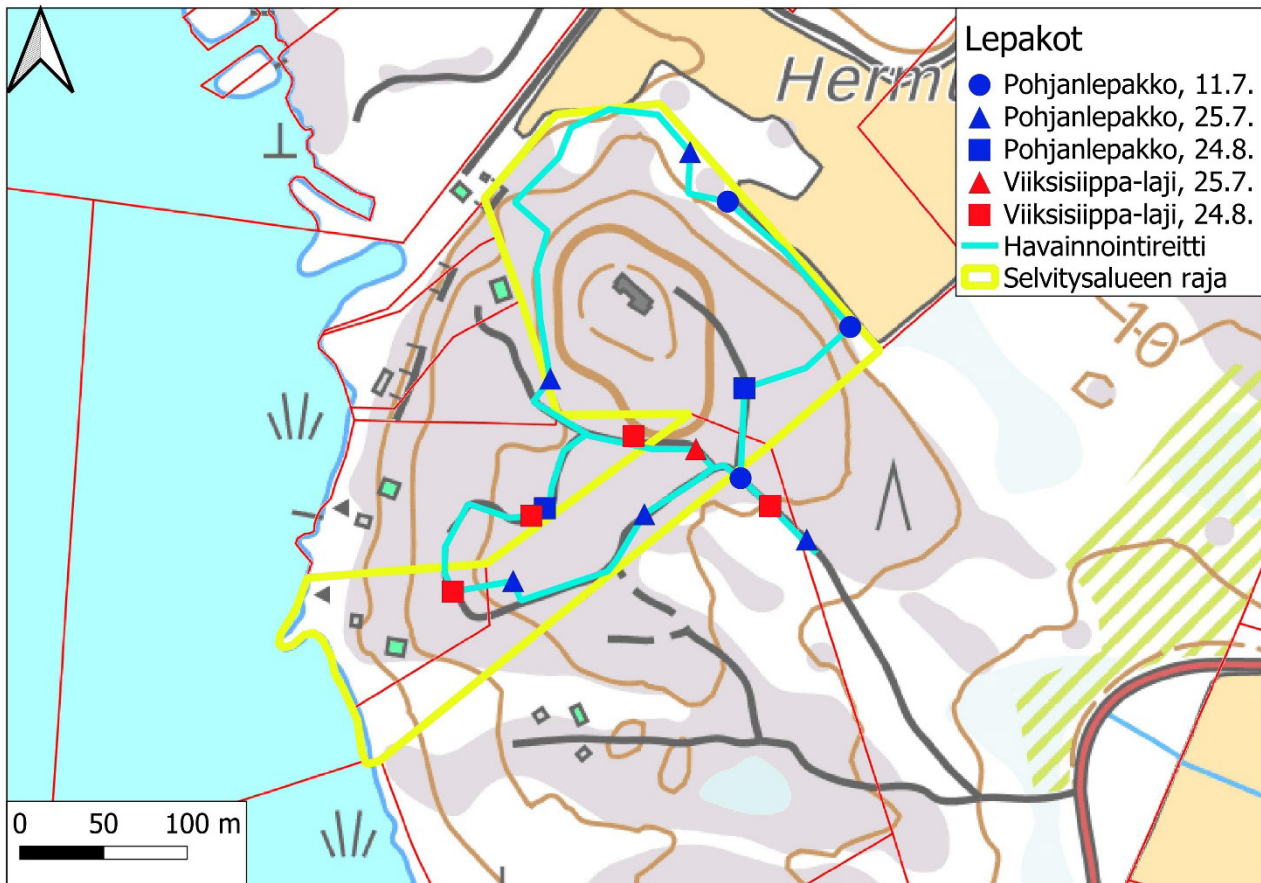
Taulukko 3. Detektorihavainnointiajat ja vallinnut säätila.

5.2 Tulokset ja niiden tulkinta

Detektorilla saadut lepakkohavainnot on merkitty karttaan 5. Luontaisia lepakoille sopivia päiväpiiloja, lisääntymispaikkoja tai talvehtimispaikkoja ei löydetty, mutta lepakot voivat käyttää alueen ja sen lähiympäristön rakennuksia.

Alueella havaittiin jonkin verran ruokailevia pohjanlepakoita ja viiksisiippoja / isoviiksisiippoja. Avoimet kalliot ja polkujen ja teiden muodostamat latvusaukot tarjoavat

hyviä saalistuspaikkoja lepakoille, ja myös merenrannan läheisyys hyödyttää niitä. Kesämökkirannalla voi ruokailla vesisiippoja, mutta piha-alueet jätettiin kartoituksen ulkopuolelle.

Kartta 5. Lepakkohavainnot ja kuljettu havainnointireitti.

Yhteenvedona voidaan todeta, että alueella ruokailee jonkin verran pohjanlepakoita ja viiksisipiippoja / isoviiksisipiippoja, mutta alue kuuluu kuitenkin luokkaan III: muu lepakoiden käyttämä alue. Varsinaisille lepakoiden esiintymiseen perustuville maankäyttösuosituksille ei siten ole tarvetta. Tarpeetonta keinovalon lisäämistä olisi kuitenkin hyvä välttää, sillä keinovalo haittaa lepakoita. Valaistus olisi myös hyvä suunnata ylhäältä alas maata kohti.

6. MUU LAJISTO

Alueella ei ole erittäin uhanalaiseksi luokitellulle, rauhoitetulle ja EU:n luontodirektiivin II-liitteeseen sisältyvälle lahokaviosammalelle (*Buxbaumia viridis*) hyvin sopivia runsaslahopuustoisia kosteita metsiä, eikä lajin itujyväsiiryhmiä tai itiöpesäkkeitä löydetty.

Liito-oravan papanoita ja muita merkkejä lajin esiintymisestä etsittiin 30.5.2023 tehdyllä maastokäynnillä. Merkkejä liito-oravasta ei löydetty, eikä alueella kasva sille hyvin sopivia tiheitä kuusisekametsiä.

Selvitysalueella ei ole viitasammakon kutupaikoiksi sopivia ympäristöjä. Merenrannan ruovikko on kapea ja yhtenäinen, eikä sen sisässä ole kutupaikoiksi sopivia avovesialueita.

7. SUOSITUSTEN YHTEENVETO

Selvitysalueelta ei löytynyt sellaisia luontoarvoja, että varsinaisille maankäyttösuosituksille olisi tarvetta. Alueella on kuitenkin harvapuustoisia, melko luonnontilaisia kalliometsiä ja hyvin niukkapuustoisia karuja kallioita, joille rakentamisessa olisi hyvä noudattaa varovaisuutta ja huomioida maisemalliset näkökohdat. Lepakoiden kannalta olisi hyvä välttää tarpeetonta keinovalon lisäämistä, sillä keinovalo haittaa lepakoita. Valaistus olisi myös hyvä suunnata ylhäältä alas maata kohti.

8. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.

Mäkelä, K. & Salo, P. 2021. Luontonselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 47/2021. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 350 s.

Nieminen, M. 2017. Liito-orava (*Pteromys volans* Linnaeus, 1758). - Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.). Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 48-55. Suomen ympäristö 1/2017.

Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.

Suomen Lajitietokeskus. Aineistopyyntö 6.7.2023.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2021). Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>